

**DISCURS DEL RECTOR DE LA UPF,
JOSEP JOAN MORESO,
AMB MOTIU DE LA INAUGURACIÓ DEL CURS 2009-2010**

Honorable conseller d'Innovació, Universitats i Empresa
Presidenta del Consell Social de la UPF,
Comissionat per a Universitats i Recerca,
Rector Magnífic Georg Winckler,
Benvolguda Maria Rosa Virós, anterior rectora de la UPF,
Joan Viñas, rector de la Universitat de Lleida
Autoritats del Govern de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona i
altres autoritats acadèmiques
Membres de la comunitat universitària,
Amigues i amics,

Durant el curs 2009-2010 es compliran (al juny del 2010) els 20 anys de la Universitat i, per aquesta raó, volem dedicar aquest curs acadèmic a celebrar aquesta efemèride. Vint anys és un bon grapat d'anys per mirar enrere, agafar aire i continuar caminant. Per a això ha de servir, precisament, l'estratègia "UPF 25 anys", que estem elaborant amb la participació de tots. La força dels colors del cartell per al vintè aniversari que ens ha fet l'artista Joan Pere Viladecans ens empeny en aquesta direcció.

Comencem aquest curs a la nostra universitat a la vegada esperançats i amoïnats. Esperançats perquè a la Universitat Pompeu Fabra, aquest curs, les vint-i-una titulacions pròpies de grau que s'imparteixen estan ja adaptades a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. Aquest procés avança entre nosaltres de manera decidida des de fa ja algun temps, però està arribant a la meta. Esperançats perquè la nostra universitat ha estat preferida per molts estudiants aquest curs; és la que més ha crescut en demanda d'estudis en primera opció, i la nota de tall de la majoria d'estudis ha mantingut un nivell molt alt o bé s'ha incrementat. Esperançats perquè els nostres estudis de postgrau, els màsters i els doctorats han continuat mostrant la seva capacitat d'atracció d'estudiants d'arreu del món; vull destacar, especialment, l'increment del nombre de tesis doctorals llegides, que s'apropa al centenar per curs. Esperançats perquè les publicacions referenciades continuen augmentant a bon ritme, els ingressos per recerca es multipliquen, o continuem tenint molt d'èxit en les convocatòries competitives: un 25% dels ICREA Acadèmia de la primera convocatòria, ara que s'ha obert la segona, són de la nostra universitat, que en grandària no arriba al 6% del sistema públic català, i tres dels vuit recercadors que han obtingut a Catalunya els *starting grants* de la segona convocatòria han estat en centres de recerca vinculats a la nostra universitat: dos al CREI i un al CRG. N'estem orgullosos: el món en què vivim fa que les universitats siguin el que elles són com a nucli i el que són les institucions del seu voltant, del Grup UPF. Esperançats perquè tots els indicadors d'internacionalització també estan millorant: nombre d'estudiants propis que fan estades en una universitat estrangera, nombre d'estudiants d'universitats estrangeres dels diversos programes,

capacitat d'establir aliances amb institucions de prestigi de l'exterior, etc.; fa menys d'una setmana ratificàvem l'acord d'intercanvi d'estudiants de grau de Dret entre la nostra Facultat de Dret i la de la Universitat d'Oxford, i des d'ara mateix estudiants nostres passaran un curs acadèmic a Oxford, i a l'inrevés. Esperançats perquè, en el marc de l'estratègia UPF 25 anys, estarem en condicions de posar les bases per millorar també alguns aspectes de la nostra governança i de la nostra gestió.

Deia que també comencem el curs, però, amoïnats. Amoïnats perquè vivim una situació de profunda crisi econòmica, que al nostre país ha destruït massa llocs de treball, que no sabem com evolucionarà i a la qual la institució universitària no pot ser aliena. Amoïnats perquè els nostres governs no cedeixin a la temptació de retallar els pressupostos dedicats a l'ensenyament superior i a la recerca. Potser hem de recordar-los el que va dir el professor Derek Bok, durant més de vint anys president de la Universitat de Harvard: "If you think education is expensive, try ignorance" ("Si considereu que l'educació és cara, proveu amb la ignorància"). Des de la universitat ens cal, d'una banda, no ser insensibles a la situació de profunda crisi econòmica en què vivim; però, d'altra banda, cal recordar als nostres governs que seria un error voler estalviar precisament en aquelles partides que ens poden garantir un futur millor, un canvi innovador i creatiu del nostre teixit productiu. Podem, i hem de fer-ho, afinar en com i en què gastem els diners; però la inversió en educació i en recerca i innovació és una garantia per al futur de Catalunya. Amoïnats perquè alguns dels nostres estudiants no acaben de comprendre el que els governs i les institucions universitàries volem

fer amb l'ensenyament superior. Les protestes del curs passat posen de manifest que no sempre hem estat capaços d'explicar que el procés de Bolonya pretén, en primer lloc, situar l'estudiant al centre del model docent. Ja m'heu sentit dir alguna vegada que jo penso que allò que justifica intrínsecament l'existència d'institucions, com les universitàries, que preserven, transmeten i generen el saber, és precisament el fet de deixar-se emportar per aquesta passió que és el coneixement; i que quan en una classe de primer curs s'il·lumina la mirada d'una estudiant que ha comprès el mecanisme que duu a la derivació d'un teorema matemàtic o el significat d'un vers d'Homer, llavors estem davant del millor de l'acadèmia, des de l'Acadèmia de Plató, passant per les universitats medievals, fins a les nostres institucions de començament del nostre segle. En qualsevol cas, en nom del govern de la Universitat (vull dir, del Consell de Direcció, dels degans i dels directors de departament), convido tots els estudiants a participar d'aquest procés, amb la convicció que el *pinyol* de la universitat són, precisament, els estudiants. Amoïnats, també, perquè en moments d'estretors econòmiques és més difícil demanar a tothom, professors i personal d'administració, un grau més alt de compromís amb la institució, donat que les possibilitats de millorar els ingressos disminueixen, malauradament. Així i tot, goso demanar-vos aquest grau de compromís. Som una institució jove que ha mostrat, en els seus dinou anys d'existència, flexibilitat i capacitat d'innovació en circumstàncies molt diverses. El fet que ara les circumstàncies siguin adverses no ens ha de produir desànim, sinó que hem de trobar la manera que l'adversitat ens esperoni a anar-la superant.

Si hagués de resumir en un sol concepte el propòsit que la Universitat persegueix i que configura l'eix central de l'Estratègia UPF 25 anys, diria que la nostra universitat vol esdevenir, a tots els efectes, una universitat *europea* de referència. És també per això que hem convidat el rector de la Universitat de Viena i president de la European University Association fins a la primavera passada, el prof. Georg Winckler, a pronunciar la lliçó inaugural del curs del nostre vintè aniversari, en la qual també ens ha assenyalat quins són els reptes de futur de les universitats europees i quins passos cal fer per no quedar-se enrere en aquest moment històric.

Òbviament, una universitat europea ja ho som. Situada al centre d'una antiga ciutat europea i mediterrània com és Barcelona. Per tant, cal que desenvolupi una mica més aquest concepte per explicar què vull dir quan dic que la Universitat Pompeu Fabra ha d'esdevenir, a tots els efectes, una universitat europea. Vull dir, bàsicament, tres coses: en primer lloc, una universitat que forma professionals i ciutadans per a Europa; en segon lloc, una universitat que pensa i articula la recerca en clau europea; i, finalment, una universitat que s'apunta a l'Europa de la innovació i la creativitat.

Abans de desgranar aquests tres aspectes, però, deixeu-me dir que potser és aquest un bon moment, a pocs mesos que Espanya passi a exercir la presidència de la Unió, per demanar al Govern central imaginació i visió de futur a l'hora d'enfortir les polítiques i els fons comuns de recerca, ara que a més un professor de la nostra universitat deté la màxima responsabilitat en aquest àmbit, a la secretaria general del European Research Council.

En primer lloc, hem de ser conscients del fet que, en aquest món globalitzat en què vivim, la nostra regió és Europa. I la nostra universitat ha de ser capaç de fornir les competències i aptituds que permetin als nostres graduats desenvolupar-se com a especialistes en màrqueting a Roma, com a advocats criminalistes a Amsterdam, com a enginyers multimèdia a París, com a analistes polítics a Munic, com a redactors periodístics a Edimburg, com a intèrprets a Riga, com a investigadors en genètica a Estocolm o com a investigadors en literatura clàssica a Atenes. Per a això, és clar, hem de canviar algunes de les nostres pràctiques docents. Els nostres estudiants han d'obtenir els coneixements necessaris, naturalment –això que preocupa a alguns legítimament, hem de dir-ho clarament: l'Espai Europeu no significa devaluar els coneixements que s'aprenen a la universitat–, però han d'aprendre també a parlar en públic, a escriure un informe de manera intel·ligible i articulada, a coordinar una reunió en anglès; perquè l'anglès és, no cal dir-ho, la *lingua franca* de la ciència, de la política, dels negocis, de la cooperació internacionals. A la nostra universitat estem fent els passos necessaris, des de ja fa alguns cursos, perquè tot això esdevingui possible. Introduint molta activitat docent en forma de seminaris, millorant les tutories, incorporant assignatures en anglès a totes les titulacions, o iniciant enguany una titulació íntegrament en anglès: International Business Economics.

Complementàriament a això, fer de la nostra universitat una universitat europea significa també fer-ne una universitat que formi ciutadans crítics, capaços d'analitzar i de revisar els objectius que com a països europeus

ens proposem. Probablement han estat les universitats europees, i en especial el programa Erasmus, les institucions que més han fet per dur a terme allò que es deia al preàmbul de la *non-nata* Constitució europea:

‘Convençuts que els pobles d’Europa, romanent orgullosos de les seves identitats i històries nacionals, estan decidits a superar les seves antigues divisions i, cada vegada més estretament units, a forjar un destí comú’.

La salut de la democràcia als països europeus depèn en bona mesura del fet que aconseguim crear un espai europeu comú, i crear un espai universitari comú a Europa està al nostre abast. De fet, aquest espai europeu universitari comú no ha desaparegut mai del tot entre nosaltres, perquè el seu origen coincideix amb el de les universitats: a l’edat mitjana, estudiants i professors anaven i venien de Bolonya a París, d’Oxford a Salamanca. Una altra cosa que caracteritza el model europeu consisteix a no oblidar-se de la resta del món, de la gairebé meitat d’éssers humans que viuen amb menys de dos dòlars al dia. El curs passat el vam dedicar a la justícia global, però aquest és un tema en què cal perseverar; al meu entendre, denunciar aquesta situació i fer propostes per redreçar-la és el deure de les universitats dels països rics.

El segon element consisteix a pensar i a articular la recerca en clau europea. Això significa abandonar definitivament els pitjors dels nostres localismes. Acceptar a totes les disciplines, com ja és comú a moltes, que el valor de les publicacions es mesura pel fet d’haver estat acceptades per publicacions que tenen sistemes d’avaluació d’experts estandarditzats i

que la fortuna acadèmica de tothom depèn fonamentalment de la vàlua, l'originalitat i la creativitat de la seva recerca. Això vol dir, com nosaltres ja estem fent molt majoritàriament, dissenyar mecanismes per reclutar els nostres professors entre els doctors d'arreu del món, oberts al talent vingui d'on vingui, fugint per sempre de l'endogàmia que tant de mal ha fet a les universitats espanyoles. Això vol dir insistir en mecanismes d'atracció del talent com ICREA. Això vol dir que els nostres postgraus i doctorats siguin cada vegada més internacionals, que la nostra Universitat sigui una destinació atractiva per a les persones que volen prosseguir estudis de doctorat arreu del món. Per assolir aquest objectiu, ho sabem (i les iniciatives en aquesta línia, com l'IBEI o la Barcelona GSE, estan funcionant molt bé), necessitem una estratègia conjunta entre les universitats barcelonines i, per extensió, catalanes, el Govern de la Generalitat i, també, la ciutat de Barcelona. Per ser més atractius necessitem moltes coses: des de millorar les possibilitats d'allotjament i els tràmits d'estrangeria fins a ser capaços de crear algunes plataformes en aquells àmbits on som competitiu i fer una oferta, la majoria de vegades en anglès, capaç d'atreure els estudiants de Praga o de Tampere, posem per cas. Barcelona és una ciutat atractiva i coneguda al món, és una ciutat que combina una bona qualitat de vida i una grandària raonable amb uns serveis culturals i socials més que suficients; aprofitem aquesta circumstància i tots hi sortirem guanyant. El fet de tenir doctorands, postdocs, investigadors sèniors de tot el món entre nosaltres serà el senyal del canvi del nostre horitzó. Els llocs més innovadors i creatius del món són així: Califòrnia i Boston, als Estats Units, o Cambridge, al Regne Unit. La nostra universitat aspira decididament a contribuir centralment a aquest procés, com una universitat imbricada

des del començament amb la ciutat, a la qual ha seguit en el seu procés de creixement pel costat del mar cap al nord, primer fins a la Vila Olímpica i després al Poblenou, on per primera vegada inaugurarem el curs avui, al districte del 22@. Volem intensificar el nostre perfil barceloní, urbà, obert i cosmopolita. Aquest serà el millor símptoma del fet que hem esdevingut una universitat europea de recerca. I vull insistir en la idea que el que s'ha fet en recerca és molt, i això ho heu fet vosaltres, els recercadors, i que el govern de la Universitat només ha creat el marc i les condicions per fer-ho possible. Dels resultats en recerca podem sentir-nos-en –sense cofoisme, és clar– tots ben orgullosos.

Aquest teixit de recerca obert a tot el món que vol ser el 22@ precisament em duu al tercer element. Volem contribuir decididament a l'Europa de la innovació i de la creativitat.

En els darrers dos-cents anys, i no sense grans sacrificis, guerres cruels i injustícies, a Europa s'ha aconseguit crear algunes de les societats que a través de la història humana han combinat millor el creixement econòmic que permet el benestar dels ciutadans amb un grau de distribució de la riquesa que ha permès un cert grau d'igualtat social i, per tant, d'igualtat d'oportunitats. Ara tots som conscients que per poder mantenir i incrementar aquest llegat, aquest model social europeu, ens caldrà trobar la manera per continuar sent innovadors. Si la innovació es trasllada als Estats Units, a la Xina i a l'Índia definitivament, Europa perdrà la seva oportunitat de preservar el model. La crisi econòmica actual no ens dóna, per ser francs, gaires raons per a l'optimisme. Les societats, els estats europeus i la mateixa Unió no han sabut o no han

pogut protegir-se contra aquesta mescla sorprenent de cobdícia i d'improvisació que ha caracteritzat els mercats financers davant la complaença de massa economistes dels governs i de les universitats i centres de recerca –òbviament que hi ha hagut excepcions, per fortuna a la nostra universitat en tenim algunes de ben conegudes–. Les societats europees, però, han sabut sortir endavant de situacions molt més difícils que aquesta. Van saber refer-se després de dues guerres mundials que van destruir el teixit productiu i el millor de dues generacions d'europeus. I ho van fer amb polítics amb visió de futur, però també amb universitats que no van deixar d'apostar pel talent, per la creativitat, per la innovació.

Cal que hi creguem els universitaris i cal que hi cregui la societat, liderada pels seus governs. Ens cal, potser en primer lloc, tractar de prestigiar la ciència i la recerca entre nosaltres. La història del nostre país és en aquest sentit malaurada. Tot l'esforç que les generacions de principis del segle XX, que va ser molt gran (pensem en tot el que van aportar a altres cultures acadèmiques els acadèmics catalans exiliats), va veure's truncat per la guerra civil i la dictadura posterior. Només fa vint-i-cinc anys que hem començat a canviar, i que hem posat la recerca en un lloc principal; per això ens cal que tothom compregui que val la pena augmentar la despesa en R+D+i, que el fet que un fill o una filla vulguin dedicar-se a fer la tesi doctoral en matemàtiques o en filosofia no és una desgràcia del cel, sinó una manera de fer més robustes les cordes que trenen el nostre rerefons.

Ens cal també, crec, deixar de preguntar-nos per què el món de l'empresa i el món de la universitat estan tan allunyats (he assistit, des que sóc rector, a massa jornades, seminaris i taules rodones sobre el tema) i posar-nos a la feina. I la feina significa mirar aquelles coses que no fem bé, comparant-nos amb allà on les fan millor, i canviar-les. Tot sembla indicar que tenim un nombre insignificant de doctors a les nostres empreses; doncs comencem a pensar en programes de doctorat professionals en els àmbits que calgui. Tot sembla indicar que la despesa de les empreses en R+D és molt insuficient; doncs creem d'una vegada els mecanismes que les incentivin a incrementar-la.

Estic segur que no tenim cap maledicció històrica, que no està escrit al nostre destí que no podem ser capdavanters en recerca i innovació. I de fet en alguns àmbits comencem a sortir-nos-en bastant bé.

Si ho fem així, contribuirem a refer l'esperit innovador i creatiu que a l'època contemporània va néixer a Europa de la mà de la Il·lustració. Una cara d'allò que ens va dur a l'Europa contemporània és la Revolució Industrial, feta possible amb grans dosis d'innovació i de creativitat, i l'altra cara és precisament la Il·lustració –l'edat adulta de la humanitat, deia Immanuel Kant–, és a dir, el saber. Aquest és, sense dubte, el millor llegat d'Europa, el seu ideal: el progrés basat en el saber i en la tècnica practicats en condicions d'igual llibertat per a tothom.

Com sabeu, en la mitologia clàssica Europa fou raptada per Zeus, que, per tal d'aconseguir-ho, va convertir-se (quines coses podien fer els déus grecs!) en un toro blanc preciós, i va executar un estratagema maquinat

amb el seu fill Hermes, el qual va conduir un ramat de toros des de la muntanya fins a la platja de Tir on la jove i bella Europa jugava i es divertia amb unes amigues. D'aquesta manera va aconseguir que la jove pugés al seu llom i se la va endur pel mar fins a Creta. Doncs bé, haurem de trobar el nostre Hermes perquè ajudi la Universitat Pompeu Fabra a raptar, de nou, Europa i dur-la fins a la platja de la Barceloneta, al costat del PRBB i tan a prop, també, del campus de la Ciutadella i del campus del Poblenou.

Moltes gràcies

DECLARO INAUGURAT EL CURS 2009-2010 A LA
UNIVERSITAT POMPEU FABRA.